

Ірина ПЕША

Державний інститут сімейної та молодіжної політики

НАПРЯМИ ТА ЗАВДАННЯ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ НА РІВНІ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

Досліджуються нові підходи до формування та реалізації державної молодіжної політики та організації молодіжної роботи на рівні територіальної громади в умовах децентралізації. Обґрунтовується необхідність проведення дослідження (оцінювання) наявних ресурсів та специфічних потреб і проблем молоді регіону, що становить інформаційну основу планування молодіжної політики на місцевому рівні. Визначаються етапи та складники формування обґрунтованої (доказової) молодіжної політики територіальної громади за активної участі молоді, умови ефективного впровадження обґрунтованого підходу до формування молодіжної політики та організації молодіжної роботи на рівні громади.

Ключові слова: молодіжна політика, молодіжна робота, обґрунтована молодіжна політика, територіальна громада.

Реформа органів виконавчої влади, децентралізація державного управління вимагає впровадження принципово нових підходів до формування та реалізації державної політики на місцевому рівні, зокрема стосовно молодіжної сфери.

Молодіжна стратегія ЄС на 2010 – 2018 рр. визначає, що молодіжна політика має бути обґрунтованою (доказовою), тобто базуватися на конкретних доказах, досвіді та знаннях про світогляд і цінності молоді. ЄС використовує певні інструменти для вдосконалення молодіжної політики, такі як: статистичні дані, дані масштабних соціологічних опитувань молоді, опис кращих практик реалізації молодіжних програм і проєктів, звіти окремих структур (регіональних і галузевих) тощо. Досвід європейських країн показує, що формування обґрунтованої молодіжної політики можливе тільки за наявності та доступності достовірних даних щодо становища молоді та діяльності державних та громадських інститутів у молодіжній сфері.

Обґрунтована молодіжна політика – це політика, яка формується на основі достовірних даних (статистичних, емпіричних, психологічних, маркетингових тощо) щодо становища молоді, її проблем і прагнень у конкретних містах і селах. Практики, які пропонуються в планах дій з реалізації обґрунтованої молодіжної політики, базуються на кращому досвіді роботи, їх ефективність і користь для молоді доведені при практичному впровадженні [1]. Однією з умов впровадження обґрунтованої молодіжної політики є наукове забезпечення її формування та реалізації. Формування молодіжної політики України має базуватися на аналізі соціально-демографічних характеристик молоді, тенденцій, що відбуваються в молодіжному середовищі. Дослідження проблем молоді є основним інструментом для підтримки молодіжної політики. Знання, отримані науковцями, повинні сприяти розробці обґрунтованої (доказової) політики [2].

Основним принципом реформування місцевого самоврядування України є спроможність громад самостійно, за рахунок власних ресурсів, вирішувати питання місцевого значення. Це, у свою чергу, є стимулом впровадження обґрунтованої молодіжної політики на місцевому рівні на підставі оцінювання регіональних потреб молоді, напрямів і форм молодіжної роботи, регіональної молодіжної інфраструктури та рівня молодіжної участі.

Питання формування та реалізації молодіжної політики в Україні стали об'єктом наукового пошуку багатьох вітчизняних учених: Є. Бородіна, М. Головатого, В. Головенька, І. Ільїнського, О. Корнієвського, Р. Сторожук,

Public administration mechanisms

М. Метьюлкіна та ін. Особливості та умови реалізації молодіжної політики на місцевому рівні досліджували М. Перепелиця, О. Кулініч, Є. Шайгородський та ін.

Попри напрацювання вітчизняних учених поглибленого дослідження потребують питання реалізації молодіжної політики в умовах децентралізації виконавчої влади, зокрема стосовно впровадження обґрунтованої молодіжної політики на рівні територіальної громади, молодіжної участі у формуванні та реалізації молодіжної політики на рівні громади.

Метою статті є визначення етапів та умов формування обґрунтованої молодіжної політики територіальної громади за активної участі молоді на підставі результатів оцінювання молодіжних потреб і проблем, діючої молодіжної інфраструктури, практик молодіжної роботи.

Формування молодіжної політики та організація молодіжної роботи на рівні громади передбачає врахування всіх наявних ресурсів та налагодження взаємодії спеціалістів різних сфер діяльності (освіти, культури, соціального захисту тощо), залучення до співпраці представників громадського сектору і бізнесу (міжсекторальна взаємодія) [3]. Напрями молодіжної роботи мають формуватися відповідно до потреб та інтересів молоді громади, а результати періодично оцінюватися за відповідними показниками.

Обґрунтована молодіжна політика на місцевому рівні формується на підставі достовірної інформації щодо становища молоді, її потреб і можливостей їх реалізації в конкретному населеному пункті або громаді. Такий підхід дозволяє спланувати молодіжну роботу відповідно до запитів молоді з урахуванням наявних можливостей та ресурсів. З огляду на це плануванню напрямів та завдань молодіжної політики на рівні громади має передувати дослідження (оцінювання) наявних ресурсів та специфічних потреб і проблем молоді регіону, громади. Ураховуючи що на рівні територіальних громад відсутні достовірні статистичні дані стосовно становища молоді, а проведення соціологічних досліджень обмежене через брак коштів і фахових спеціалістів, оцінювання ресурсів і визначення молодіжних потреб має проводитися за наявними показниками, які можна отримати з офіційних джерел та за результатами опитувань молоді та інформації спеціалістів, які працюють із молоддю.

Обґрунтування напрямів та завдань молодіжної роботи на рівні громади передбачає послідовне виконання таких завдань:

- визначення потреб та проблем молоді громади, рівня зацікавленості та готовності долучатися до вирішення молодіжних питань;
- оцінювання наявних ресурсів: молодіжної інфраструктури, спеціалістів, які працюють із молоддю, бізнес-партнерів та громадського сектору;
- обґрунтування нагальних молодіжних проблем та шляхів їх вирішення;
- планування молодіжної роботи з вирішення нагальних проблем молоді із залученням наявних ресурсів, перш за все соціально активної молоді.

За результатами реалізації Державним інститутом сімейної та молодіжної політики наукових та соціальних проектів в останні роки розроблений загальний алгоритм обґрунтування та планування молодіжної роботи на місцевому рівні за активної участі молоді. Такий підхід передбачає два послідовні етапи: оцінювання ситуації та планування молодіжної роботи.

Етап 1. Оцінювання ситуації:

- оцінити молодіжну роботу та молодіжну інфраструктуру територіальної громади;
- визначити проблеми і потреби молоді громади.

Етап 2. Планування молодіжної роботи:

- розробити можливі шляхи вирішення проблем молоді на рівні громади;
- спланувати молодіжну роботу відповідно до конкретних потреб молоді.

Запорукою ефективності процесу оцінювання і планування є активне залучення та участь молоді, яка проживає в громаді, на всіх етапах цього процесу.

На етапі оцінювання ситуації використовуються такі інструменти дослідження:

1) опитування молодих людей, що мешкають у громаді, з метою визначення основних нагальних проблем молоді і подальших шляхів розв'язання цих проблем;

2) соціальне картування громади (або окремих районів) з метою визначення молодіжної інфраструктури (навчальні заклади, зони відпочинку, спортивні майданчики, магазини, аптеки, медичні заклади тощо) та «неблагополучних» місць відпочинку й неформальних зібрань молоді;

3) оцінювання спеціалістами, які працюють із молоддю, молодіжної роботи, яка проводиться в громаді.

Дослідження передбачає досягнення таких результатів:

– визначення нагальних потреб щодо організації молодіжної роботи в громаді (оцінка молоді);

– візуальне зображення молодіжної інфраструктури і місць, які є небезпечними або асоціальними (соціальна карта громади);

– оцінювання організації молодіжної роботи в громаді за показниками: адміністративне забезпечення, молодіжна участь, молодіжна інфраструктура (оцінка спеціалістів).

Отримані результати є основою для формування пріоритетних завдань молодіжної роботи з урахуванням наявних можливостей та ресурсів територіальної громади.

Для оцінювання ситуації необхідно провести підготовчу роботу з формування команди молодіжних лідерів, які будуть координувати роботу та залучати молодь до безпосереднього проведення досліджень. Учасниками молодіжної команди можуть бути представники органів влади, спеціалісти, зацікавлені молоді люди. Основна вимога до молодіжних лідерів – наявність мотивації до проведення організаційної роботи з формування обґрунтованої молодіжної роботи, уміння взаємодіяти з молоддю.

Команда молодіжних лідерів організовує роботу молодіжної соціологічної служби – групи молодих людей, які досліджують молодіжні потреби і молодіжну інфраструктуру населеного пункту, де вони мешкають, за принципом рівний рівному. Залучити до досліджень молодих активістів можна шляхом проведення інформаційних зібрань у закладах освіти, звернень до діючих молодіжних громадських об'єднань, повідомлень у соціальних мережах тощо. Необхідно передбачити місце для організації зібрань молодіжної соціологічної служби. Приміщення може надати навчальний заклад, клуб, громадська або релігійна організація тощо. Також завчасно потрібно потурбуватися про матеріальне забезпечення проведення досліджень: комп'ютер, принтер, папір для друку анкет та інші необхідні матеріали.

Молодіжна команда збирає учасників молодіжної соціологічної служби з метою організації і проведення досліджень. Питання, які розглядаються під час зібрань:

– мета та завдання молодіжної соціологічної служби;

– підготовка учасників до проведення соціологічних досліджень;

– планування дослідження з оцінювання молодіжної інфраструктури громади;

– консультування щодо проведення різних видів отримання інформації;

– організація безпосереднього збору інформації;

– обробка отриманої інформації;

– підготовка звіту та презентації за результатами дослідження.

Public administration mechanisms

На завершення цього етапу доцільно провести презентацію отриманих результатів у форматі круглого столу або конференції, до участі в якій запросити всіх учасників та партнерів, які працюють із молоддю в громаді: представників органів місцевої влади та місцевого самоврядування; спеціалістів, які працюють з дітьми та молоддю; суспільно активну молодь, представників молодіжних громадських об'єднань; партнерів: соціально відповідальний бізнес, засоби масової інформації, громадських активістів та ін.

Результати етапу оцінювання ситуації:

- 1) соціальна карта громади з нанесеними на неї об'єктами молодіжної інфраструктури;
- 2) виявлені проблемні зони молодіжної інфраструктури;
- 3) виявлені досягнення і практики молодіжної роботи в громаді;
- 4) визначені ресурси молодіжної роботи та молодіжної участі на рівні територіальної громади.

Етап планування молодіжної роботи є ефективним, коли всі партнери реалізації молодіжної політики як державного, так і громадського сектору і, насамперед, сама молодь зацікавлені в його впровадженні та залучені до його реалізації. На цьому етапі визначаються пріоритетні напрями молодіжної роботи в громаді та планування їхньої реалізації. Організувати обговорення цих питань можна у форматі громадських слухань, круглого столу, тренінгу тощо. Найбільш ефективним є проведення пошукового тренінгу із залученням молоді та представників влади і структурних підрозділів для визначення найбільш значущих проблем та створення проектів їхнього вирішення із залученням усіх наявних ресурсів.

Основні завдання заходу з обговорення результатів дослідження та планування молодіжної роботи такі:

- проаналізувати результати проведеного дослідження;
- визначити актуальні молодіжні проблеми, можливості та ресурси їхнього вирішення;
- знайти спільне рішення актуальних молодіжних проблем, визначити партнерів і ресурси молодіжної роботи;
- створити проекти за участі молоді та представників влади, громадського сектору, спеціалістів, які працюють із молоддю, з метою поліпшення ситуації та вирішення молодіжних проблем.

Результати обговорення, плани і проекти доцільно презентувати громаді, що є стимулом для представників органів місцевого самоврядування у забезпеченні їхнього впровадження. Така інформація допоможе залучити соціально активну молодь до реалізації проектів, спрямованих на вирішення молодіжних проблем, та участі в житті громади.

Визначені пріоритетні напрями та завдання молодіжної роботи є підґрунтям для представників місцевих органів виконавчої влади під час формування молодіжної політики громади. Їх доцільно використовувати при розробці планів діяльності структур соціальної та молодіжної сфери, роботи спеціалістів, які працюють із дітьми та молоддю.

Результати етапу планування молодіжної роботи:

- 1) молодь залучена до вирішення питань, які її стосуються;
- 2) представники влади та працівники молодіжної сфери громади обізнані стосовно молодіжних проблем і планів та залучені до їх вирішення;
- 3) розроблено план організації молодіжної роботи в громаді із залученням усіх наявних ресурсів та партнерів;
- 4) розроблено реалістичні проекти, спрямовані на вирішення проблем молоді громади.

Досвід реалізації соціальних проектів та розробки ряду проектних

пропозицій дозволив виокремити ряд умов ефективного формування обґрунтованої молодіжної політики на місцевому рівні. Зокрема, це:

– зацікавленість представників органу місцевого самоврядування в результатах: визначення потреб молоді, оцінювання стану молодіжної роботи, стратегічне планування подальших кроків у молодіжній сфері;

– робота команди молодіжних лідерів, які координують взаємодію представників влади, спеціалістів та молодіжних активістів;

– безпосередня участь молоді громади на всіх етапах проекту, створення молодіжної соціологічної служби;

– залучення та взаємодія в реалізації проекту спеціалістів, які працюють із дітьми та молоддю, та молодіжного активу громади;

– науково-методичний супровід діяльності та ефективна партнерська взаємодія між науковими закладами й органами місцевого самоврядування, спеціалістами та молоддю громади;

– публічна презентація й обговорення результатів.

Якщо говорити про «стійкість», практичну ефективність і подальшу пролонгованість обґрунтованого підходу до формування молодіжної політики та організації молодіжної роботи на рівні громади, то запорукою цього є поєднання чотирьох складників:

1) зацікавленість і підтримка місцевих органів виконавчої влади;

2) команда молодіжних лідерів, що координує й організовує молодіжну роботу;

3) молодіжна участь;

4) науково-методичний супровід.

Міжнародний досвід доводить, що доказова молодіжна політика будується «знизу – вгору». Спочатку на підставі достовірних даних і кращих практик формуються локальні політики, які на регіональному рівні об'єднуються та доповнюються діями субрегіонального рівня. Тому вагомим складником формування обґрунтованої молодіжної політики на державному рівні є формування локальних регіональних політик, що враховують можливості та потреби молоді на рівні територіальних громад [1].

З огляду на міжнародний досвід передумовою впровадження обґрунтованої державної молодіжної політики України має стати запровадження обґрунтованого (доказового) підходу до формування молодіжної політики та організації роботи з молоддю на рівні територіальних громад.

Список використаних джерел

1. Вивчення становища молоді Київської області з метою формування обґрунтованої молодіжної політики : звіт за результатами дослідження / за ред. Н. М. Комарової, І. В. Пешої. – Київ, 2017. – 77 с.

2. Молодіжна політика в Україні. Висновки Команди міжнародних оглядачів Ради Європи. – Страсбург : Вид-во Ради Європи, 2013. – 192 с.

3. Молодіжна політика в умовах децентралізації : методичні рекомендації для спеціалістів, які реалізують державну політику в молодіжній сфері / за ред. І. В. Пешої. – Київ, 2018. – 28 с. – Режим доступу : <https://dismp.gov.ua/downloads/molodizhna-politika-uvovakh-decentralizaciyi-2018>.

4. Овчарова В. С. Молодіжна робота на локальному рівні в південно-східній Україні: сучасний стан та перспективи / В. С. Овчарова. – Запоріжжя : ФОП Мокшанов В. В., 2018. – 140 с.

5. Практичний посібник з питань формування спроможних громад. Асоціація міст України. – Режим доступу : https://podgorodnoe.in.ua/wp-content/uploads/2016/09/posibnik_gromadi_1.pdf.

6. Сторожук Р. П. Державна молодіжна політика в контексті європейського вибору

List of references

1. Vyvchennia stanovishcha molodi Kyivskoi oblasti z metoiu formuvannia obgruntovanoi molodizhnoi polityky : zvit za rezultatamy doslidzhennia / za red. N. M. Komarovoї, I. V. Pieshoї. – Kyiv, 2017. – 77 s. [in Ukrainian].
2. Molodizhna polityka v Ukraini. Vysnovky Komandy mizhnarodnykh ohliadachiv Rady Yevropy. – Strasburh : Vyd-vo Rady Yevropy, 2013. – 192 s. [in Ukrainian].
3. Molodizhna polityka v umovakh detsentralizatsii : metodychni rekomendatsii dlia spetsialistiv, yaki realizuiut derzhavnu polityku v molodizhnii sferi / za red. I. V. Pieshoї. – Kyiv, 2018. – 28 s. Retrieved from <https://dismp.gov.ua/downloads/molodizhna-politika-v-umovakh-decentralizaciyi-2018> [in Ukrainian].
4. Ovcharova V. S. Molodizhna robota na lokalnomu rivni v pivdenno-skhidnii Ukraini: suchasnyi stan ta perspektyvy / V. S. Ovcharova. – Zaporizhzhia : FOP Mokshanov V. V., 2018. – 140 s. [in Ukrainian].
5. Praktychnyi posibnyk z pytan formuvannia spromozhnykh hromad. Asotsiatsiia mist Ukrainy. Retrieved from https://podgorodnoe.in.ua/wp-content/uploads/2016/09/posibnik_gromadi_1.pdf [in Ukrainian].
6. Storozhuk R. P. Derzhavna molodizhna polityka v konteksti yevropeiskoho vyboru Ukrainy: mekhanizmy realizatsii : avtoref. dys. ... kand. nauk z derzh. upr. : 25.00.02 / Storozhuk R. P. – Odesa, 2007. – 16 s. [in Ukrainian].

Iryna Piesha. Directions and tasks of youth policy at the territorial community level

A local self-government reform is an incentive for implementation a well-founded youth policy at the local level based on the assessment of the regional needs of youth, trends and forms of youth work, the regional youth infrastructure and the level of youth participation.

The purpose of the article is to determine the stages and conditions for the formation of a well-founded youth policy of the territorial community with active participation of young people on the basis of the results of the assessment of youth needs and problems, active youth infrastructure, and practices of youth work.

Justification of the directions and objectives of youth work at the community level implies the consistent fulfillment of the following tasks:

- definition of the needs and problems of youth of the settlement, the level of interest and willingness to engage in solving youth issues;
- assessment of available resources: the youth infrastructure, specialists working with youth, business partners and the public sector;
- substantiation of urgent youth problems and ways of their solution;
- planning of the youth work on solving urgent youth problems of the settlement using available resources, first of all – socially active youth.

Substantiation and planning of youth work at the local level with the active participation of young people involves the implementation of two successive stages: «an assessment of the situation» and «a youth work planning». The key to the credibility and effectiveness of this process is an active involvement and participation of young people living in the community at all stages.

The introduction of a well-grounded approach to the formation of youth policy and the organization of youth work at the community level is possible if four components are combined:

- 1) an interest and support of the local executive bodies;
- 2) the work of a team of youth leaders that coordinates and organizes youth work at the community level;
- 3) a youth participation;
- 4) a scientific and methodological support.

Key words: youth policy, youth work, grounded youth policy, territorial community.

Надійшла до редакції 02.09.19